

УДК 374.2.(477) "20"

Галина Войцехівська

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ІСТОРІЇ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено бібліотечному проекту "Історія малих міст України", що реалізується в рамках бібліотечного клубу "Національні святині", створеного при Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В. Г. Заболотного.

Ключові слова: малі міста, бібліотечний проект.

Аннотація. Стаття посвячена бібліотечному проекту "История малых городов Украины", который реализуется в рамках библиотечного клуба "Национальные

святини", созданном при Государственной научной архитектурно-строительной библиотеке имени В. И. Заболотного.

Ключевые слова: малые города, библиотечный проект.

Summary. The article is about the library project "History of small cities of Ukraine", implemented in the Library Club "National sanctuaries", which is established under the Zabolotny State scientific architecture and construction library.

У Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В. Г. Заболотного діє бібліотечний клуб "Національні святині", створений 1999 р.

У 2008 р. в рамках бібліотечного клубу бібліотека розпочала новий проект "Історія малих міст України" [4, 7]. Завданням проекту є привернення уваги громадськості до ви-

вчення історії малих міст, їх культури, архітектурних пам'яток, розвитку регіонального краєзнавства, туризму, збереження культурного надбання держави. Всі ці складові проекту об'єднують головний чинник — роль громадськості в активному розвитку цих процесів.

У березні 2004 р. Верховною Радою України було затверджено Загальнодержавну програму розвитку малих міст, якою визначено, особливе місце малих міст в історичному розвитку України [1]. Вони є найчисленнішою за кількісним складом групою міст, мають значний природний та історико-культурний потенціал, більшість з них має багатовікову історію. Проте, як констатовано в програмі, в малих містах дуже складна економічна й соціальна ситуація, не підкріплено фінансовими ресурсами реалізація соціально-економічних і культурних програм.

Значна кількість малих міст України віднесена до категорії депресивних, тобто таких, що потребують державної підтримки. Проте малі міста з великою історією можуть перетворитися на вагомих донорів державного бюджету за рахунок розвитку туризму, зокрема й міжнародного.

Сьогодні дуже важливо порушувати питання соціального статусу малих історичних міст, тому що однією з основних функцій цих міст має стати збереження їх історико-культурної спадщини — найважливішої частини національного надбання держави. Це має бути відображено й у структурі бюджету міст, і в спеціальних нормативно-правових актах, що стимулюють залучення приватних коштів до реставрації, збереження і розумного цільового використання пам'яток історії та культури.

Розпочинаючи новий проект, працівники бібліотеки ставили за мету залучити до активного вивчення історії малих міст України також і місцевих дослідників, істориків, журналістів, бібліотечних працівників, студентів навчальних закладів і учнів шкіл, тому що активна громадська позиція кожного жителя матиме позитивні результати у розвитку рідного краю. Новий бібліотечний проект дасть поштовх для розробки фундаментальних програм розвитку на місцевому та державному рівнях для кожного з малих міст України за

участю органів влади і населення цих міст. Важливою складовою проекту є оприлюднення досліджених матеріалів, у результаті чого будуть створені матеріальні цінності, що використовуватимуться не одним поколінням нащадків.

У процесі реалізації проекту на засіданнях бібліотечного клубу буде досліджено й представлено по одному з міст кожної області України. Паралельно працівниками бібліотеки здійснюється значна пошукова робота з дослідження наявної в бібліотеці джерельної бази з історії малих міст України, її архітектурно-будівельного та мистецтвознавчого аспектів. Завершиться проект виданням бібліографічного покажчика “Історія малих міст України”, матеріали якого базуватимуться на фонді ДНАББ ім. В. Г. Заболотного.

Згідно з нормативно-правовою інформацією статус “малих міст” мають міста з чисельністю населення до 50 тис. чол. (добір малих міст для бібліотечного проекту базується на даних останнього Всеукраїнського перепису населення України від 05. 12. 2001 р.) [6]. Відповідно до статистичних даних, таких міст в Україні налічується 349, що становить 76% від загальної кількості українських міст (458).

За період 2008—2010 рр. проведено 8 засідань, присвячених малим містам України, таким як Бар Вінницької області (2008), Хотин Чернівецької області (2009), Глухів Сумської області (2009), Збараж Тернопільської області (2009), Корсунь-Шевченківський Черкаської області (2009), Галич Івано-Франківської області (2010), Судак Автономної Республіки Крим (2010), Зміїв Харківської області (2010). На кожному засіданні міста представляли місцеві дослідники, історики, представники місцевої влади, які розповідали про історію міст з початку заснування й до нинішнього часу. Як зазначали учасники засідань бібліотечного клубу, заходи продемонстрували традиції українського народу, що пов'язані з рідною землею пращурів, виявили нагальні проблеми в культурному, економічному житті міст та окреслили шляхи їх вирішення [2, 3, 5].

Водночас необхідно зазначити, що перше засідання бібліотечного клубу в рамках нового проекту, присвячене місту Бар Вінницької об-

ласті, сьогодні вже має свої практичні результати. Так, розвиваючи тему міста Бар Вінницької області, 2 липня 2009 р. у бібліотеці було проведено круглий стіл на тему “Культурна, історична, архітектурна та природна спадщина Барської землі Поділля в контексті сталого просторового розвитку Європи”. У рамках заходу громадськими структурами, місцевою та обласною владою, науковцями, архітекторами Києва і Бара обговорювалося питання розробки концепції історико-культурного та архітектурного розвитку спадщини Барської землі, в якій передбачено комплексні заходи щодо соціально-культурного, архітектурного, економічного та природного розвитку міста Бара і його околиць. Наразі розпочалося проведення аналогічних концептуальних розробок громадськістю смт Ворзель Київської області.

З метою патріотичного виховання та необхідності поглибленого вивчення історії рідного краю необхідно ініціювати запровадження в українських дошкільних і шкільних установах усіх рівнів навчального предмету “Історія мого міста (села, селища)”.

Сьогодні вже у Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського кандидат мистецтвознавства, доцент, викладач музики Антоніна Сторожук підготувала й видала ілюстрований навчальний посібник “Подільський Бар та його околиці: історія і сучасність (Події. Особистості. Факти)” (2010) [8]. При укладанні посібника автор опрацювала праці відомих учених — В. Антоновича, М. Грушевського, І. Крип’якевича, М. Орловського, Є. Сіцінського, М. Яворовського, а також наукові розвідки місцевих краєзнавців — І. Барладина, М. Йолтуховського, С. Меснянкіна, С. Навроцького. На основі матеріалів архівів, Вінницького краєзнавчого

музею, відомостей статистичних збірників, документів обласного та районного військкоматів, періодичних видань, свідчень очевидців автором складено історичну довідку про місто Бар та Барський район, в якій відображено періоди виникнення та розвитку міста в різних часах, вміщено інформацію про діяльність сучасних промислових підприємств, культурних, освітніх, медичних та адміністративних закладів. Навчальний посібник дає можливість ознайомитися з пам’ятками історії, мистецтва й архітектури, що збережені в історичному центрі міста Бара та на його околицях. Цінним є те, що опис кожної пам’ятки супроводжується посиланням на літературу, що дає можливість при вивченні матеріалу опрацювати першоджерела. Також є корисними дані про персоналії, причетні до тієї чи тієї пам’ятки, та додаткові дані щодо пам’яток. У навчальному посібнику також вміщено “Словник пам’яток історії та архітектури Барського району Вінницької області”, де наведено назву населеного пункту, назву пам’ятки та адресу її розташування, детальні примітки, в яких подано короткий опис пам’яток та інформацію про персоналії. Словник містить цінну краєзнавчу інформацію. “Хронологічні дані найважливіших подій в історії міста Бара та його околиць”, викладені як додаток до посібника, змальовують Барський край від раннього палеоліту (близько 300 тис. років тому) до 2009 р.

Отже, перші результати з реалізації бібліотечного проекту “Історія малих міст України” засвідчили, що він є потужним організаційно-культурним заходом і активізує питання вивчення та популяризації історії малих міст усіх регіонів України, що спрямовано на їх процвітання і розвиток.

Література:

1. *Войцехівська Г. А.* Історія малих міст України: місто Хотин Чернівецької області // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. — 2009. — № 9. — С. 37 — 38.
2. *Войцехівська Г. А.* Місто Глухів Сумської області // Інформ. бюл. / Мінрегіонбуд України. — 2009. — № 9. — С. 38 — 40.
3. *Войцехівська Г. А.* У Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці ім. В. Г. Заболотного: новий бібліотечний проект // Буд-во України. — 2008. — № 7. — С. 44 — 47.
4. *Войцеховская Г. А.* Украинский Бар: Новый библиотечный проект // Стр-во & реконструкция. — 2008. — № 9. — С. 60 — 61: ил.
5. *Міста України: Інформ.-стат. довід.* — К.: АВК-Росток, 2007. — 127 с.
6. Закон України “Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст // Відомості Верховної Ради. — 2004. — № 24. — ст. 332.
7. *Пацеля О.* Малим містам — велике майбутнє // Уряд. кур’єр. — 2009. — 17 жовт. (№ 192). — С. 9. — (Про Україну з любов’ю).
8. *Сторожук А. І.* Подільський Бар та його околиці: історія та сучасність (Події. Особистості. Факти): Навч. посібник. — К., 2010. — 281 с.: іл.